

szű ideig tart, fennáll az a veszély, hogy főiskolát végzettekben nem lesz megfelelő utánpótlás, most ismét megnyitották a helsinki és turkui finn-, a turkui svéd-, valamint a helsinki műegyetemet. A fronton szolgálatot teljesítőket biztosították, hogy a munkahelyek betöltésénél elsőbbségben részesülnek és szolgálatuk a polgári szolgálatban figyelemben fog részesülni.

8. Tanítóhiány. Portugáliában. Portugáliában is nagy a tanítóhiány. Ennek csökkentése végett a közoktatási minisztérium a következőképen intézkedett: 18 és 28 év közötti egyének, akik a középiskolát elvégezték, a népiskolában tanítókul alkalmazhatók, ha egy három hónapig tartó tanfolyamot sikerrel elvégeznek pedagógiai vizsgát tesznek és általános műveltségükről tanúságot tesznek. Egy évi sikeres működés után államvizsgára bocsáthatók és annak letétele után a tanítói állásban véglegesíthetők. A vizsgán a népiskola négy különféle osztályában kell gyakorlati tanítást végezni, ezzel igazolni, hogy a tanításra megfelelő képessége van.

Schweizer Erziehungsrunschau.

9. Erdei iskola Svájcban. A fenti svájci pedagógiai lap érdekes adatokat közöl egy svájci erdei iskola eredményeiről. Az iskola Basel melletti Reinach erdejében volt május 8-tól október 23-ig. Felvettek a népiskola III. és IV. osztálybeli fiúkat és lányokat összesen 63-at. Olyanokat, akiknél gondos orvosi vizsgálat a kezdődő tuberkulózis infekciót megállapította. Az iskola megkezdése előtt és befejezésekor is alapos orvosi vizsgálatnak vették alá a gyermekeket. A tanulók az egész időt a szabadban töltötték és a tiszta erdei levegőben való mozgás, az ebből keletkezett jó étvágy, amelyet a nehézségek dacára iparkodtak kielégítően csillapítani, igen megnyugtató eredményeket hoztak. A tanulók testsúlya, kevés kivétellel, minden tanulónál igen kedvező volt.

A tanítást két tanítónő végezte igen jó eredménnyel. A teljes költsége az iskolának 22,993 frank, ebből az állam 17,333 frankot fedezett. Egy-egy gyermek napi költsége 3.05 frank volt.

Szenes Adolf.

LAPSZEMLE.

Magyar Pedagógia f. évi 1—2. száma első helyen *Boda István dr.* tanulmányát közli „*A magyar személyiségre szabott nevelés és Széchenyi nevelői zsenije*“ címen, amely a Magy. Paed. Társaság 1941. november havában felolvasott első közleménye a munkának. Széchenyi nem volt egyes szaktudományok kutatója, mégis zsenialitása minden téren útmutatással szolgál. Szerző ezt a zsenialitást ezúttal csak neveléstanai vonatkozásokban vizsgálja. Zsenialitása egyetemes is volt, de sajátosan magyar is. A zseni általános és magyar jellemzőit vizsgálja először, őszinte tisztelettel emlékezve meg Imre Sándor ezirányú munkájáról. „Egyéni nevelés; a magyarságra szabott nevelés“ alcím alatt rámutat Széchenyinek arra a belátására, hogy minden nemzetet, népiséget a maga sajátos lelkülete szerint kell vezetni. (Találunk itt olyan megállapításra, amely a ma divatosá vált és alap nélküli „testnevelés“ szóval tartalmi és fogalmi ellentétben áll: „A nevelés tehát mindig lélekhez fordul.“ Erről a kérdésről érdemes volna, esetleg mindkét részről, bő kifejtést olvasni) „Értelmi nevelés és igazság-

szmény" című részben érzelmi, akaratí és jellemnevelést is fontosnak tart a felolvasó is Széchenyi nyomán. Az igazsághoz való ragaszkodás pedig Széchenyi szerint is „magyar jellegzetesség." E mellett áll az a tény, hogy a francia „racionalista", az angol „empirista." A szerző tanulmányának harmadik részében Széchenyi alapján vizsgálja „A magyar személyiség vázlatos rajzát." A jellemző vonások egyike a spontán megnyilatkozás, a „magyar szalmaláng", amelynek vannak a külföldiektől is elismert értékei. További vizsgálataiban megállapítja nagy nemzeti nevelőnk nyomain, hogy a magyar önmagával szemben pozitív, másokkal szemben jóindulatú, de önértetes, a tárgyi tényekkel szemben azonban érzéketlen (rövidebben kifejezve „élhetetlen.") Ez az indító oka ábrándozgatásainak. A puritánság és pompaszeretet látszólag ellentmondó érvényesülése is a magyar jellemmel magyarázható. Az értékekkel, eszményekkel szemben csak akkor elismerő, ha azok morális felfogásával egyeznek. Az elvekhez érdekei ellenére is ragaszkodik. — A kép, amelyet a magyar egyéniségről fest meg a szerző Széchenyi nyomán, több mint érdekes — izgató és elmélyedésre készítő.

Csóka J. Lajos dr. székfoglaló előadása „A középkor művelődési eszményei" ismeretét adja. A klasszikus világnézetet, amelynek fő jellege volt a testi, a földi élet szemlélete, felváltotta a kereszténység gondolatvilága, amelynek súlypontja az elkövetkező másik világon volt. A két szempont óriási ellentéte először abban volt, hogy az idősorrendben erősebb klasszikus nézet elpusztítani igyekezett ellenfelét, majd a megerősödött és diadalmas kereszténység először teljesen elzárkózott a klasszikus világ elől, ha az esetleg jót tartalmazott is. A két ellentétes felfogás között el kellett következnie a kiegyenlítődésnek. Ennek a józan és újra értékelő kompromisszumnak kiváló egyénei voltak, hogy a szerző sorozatából csak a legismertebbeket említsük fel szent Ambrus, szent Ágoston, szent Benedek, Cassiodorus, Nagy szent Gergely, szent Patrik, szent Kolumbán, s többek után Alkuin. Ezek munkásságait ismerteti és értékeli a szerző írásában. — Annak a forrongó világnak gondolat-alakulását sokkal érdekesebben ismerteti meg, mint ahogy egy rövid beszámoló azt érzékeltetni képes. Ilyen gondolatvilág-felfogásváltozásnak tanúi vagyunk ma, s azért érdemes gondolkodva átolvanni, átelmélkedni a szerző írását. Talán hamisan mondjuk a ma levonható tanúságot! A kereszténység értékei nem időnkhez szabottak, hanem időt-állóak és időtlenek! Érzésünk bizonyára csalhatatlanul az, hogy vissza térhetünk Krisztushoz, de tőle el — nem!

Harmadik tanulmánya a folyóiratnak *ifj. Zibolen Endre* írása „Osztálylélek — osztálytanítás" címen. Gondolatmenete abból a megfigyeléséből indul ki, hogy amint a nevelő valamelyik tanulóval egyénileg kezd foglalkozni, az osztály egésze erős behatással van az illető tanulóra is, de magára a nevelőre is. Az osztálynak a nevelő közbélépése nélkül is vannak sajátos hatásai. Az iskolai osztály egyéneinek kiválasztásában az iskolai hatóság annyiban vesz részt, hogy nagyjából azonos életkort, szellemi fejlettséget és előzetes tanulmányt kíván meg. Gyakori ezen kívül, hogy azonos nemű és vallású növendékek kerülnek egy osztályba. Ezek mind szoros kapcsoló tényezők; de fellépnek más kapcsoló és nagyszámmal elválasztó tényezők is. Ezek befolyásolják mind a sajátos közösségi lélek kialakulását. Nagy befolyása van a kialakulásra az osztályteremnek és

állandó ülésrendnek, amelyek iskola utáni életkorra is maradandó nyomokat hagynak. Az osztályterem formáló hatása ott észlelhető legjobban, ahol a külső körülmények miatt valamelyik osztály állandó vándorlásra kényszerül. A közösségi lélek kialakulására igen nagy hatással van azután a nevelők személye, akik erre a hatásra tudatosan törekkenek is. A növendékek öntudatlanul simulnak hozzájuk modorban, szóhasználatban. Megfigyeléseiket a növendékek közlik is gyakran egymással. De nemcsak nevelőiket utánozzák a növendékek, hanem később egymást is. A gyermekkor jellemző sajátága, hogy a különbségeket kiegyenlíteni igyekszik. A serdülés kora az, amelyben időlegesen az elkülönülés lép fel. Az osztálydivat is a közösségi lélek megnyilvánulása. Ez megnyilvánul az öltözködéskben (azonos alakú nyakkendő, rövid- vagy hosszú nadrág, hajviselet), divat nyilvánul meg a kifejezésekben is (pl. daci, szék, vagy bunda az elégtelenre). Előfordul, hogy valamelyik tnatárgy, vagy iskolán kívüli foglalkozás jön divatba. A sügásnak is ilyen indító okai is vannak. A hangulatok és érzelmek azonossága is a közösségi lélekből ered. Tervezgetések, közös vállalkozások akarati téren bizonyítják ezt. Kezdő nevelők aggodalma nem alaptalan az egységesen fellépő ellenszegüléstől. Az erkölcsi felfogás is nagyjában azonosulni szokott. Az osztály lelkisége nagy mértékben függ a növendékek társadalmi körétől. Ez gyakran azonos, bár némi társadalmi keveredés is észlelhető. Az azonos társadalmi környezetre tekintettel kell lenni a nevelésben és tanításban egyaránt. Részletesen elemzi a falusi, a polgár (nagyvárosi és kisvárosi), valamint a proletár társadalmi értékrendjét, amelyek mind sajátos osztálylelkület kialakulásának indító okai. Az osztálytanítás tényezőit vizsgálva a szokásos tanítási eljárásban két tényezőt állapít meg: tanító és tanuló. A munkáltató tanítási formában ezek közé ékelődik még az osztály. Mivel pedig az anyagot az osztályközösséghez kell mérnie, negyedik tényezőül fellép a tanulmányi anyag.

Ujvári Béla „A rajzpedagógia alapvető kérdései“ foglalta össze egyik közölt felolvasásában. A rajz sem a múltban, sem a jelenben nem illeszkedik szervesen a művelődés eszközei közé. Ennek okait abban látja, hogy 1. a képzőművészet nem volt egyenrangú a kultúra többi ágával, 2. hiányzott a sokoldalú műveltség szükségérzete, 3. a rajzdidaktika alapvető kérdései ma sincsenek teljesen tisztázva. A szerző cikke végén a következőkben foglalja össze tanulmánya gondolatmenetét: A rajztanítás feladata a művészi szemléletre való nevelés. — A művészi szemléletnek két köre a művészet-szemlélet és a műélvezet. A művészet-szemléletre való nevelésnek a rajzoktatásra háruló feladata a természethű rajzi ábrázolásnak gyakorlat útján történő elsajátítása. — Az alapvető rajzdidaktikai kérdés: a rajzolás ösztön és a tudatos rajzolás között átmenet létesítése. — A műélvezetre nevelésnek a rajzoktatásra háruló feladata: a kifejezőeszközök hordozta érzelmi mozzanatok elmélyítése az öntevékenység, spontán rajzolás útján. A szín- és formaérzék fejlesztése.

A kisebb közlemények közül felemlítjük *Noszlopi László* írását a „tehetségkutatásról“, amelynek helyes, félreértéseket kizáró elnevezését közleménynek címe így adja: „*Arravalók kiválogatása és támogatása a középiskola elvégzésére.*“ Gondolatai közül a következőket emeljük ki. A középiskola elvégzésére való képesség megállapítása pályaválasztási tanács fel-

adata. Ennek azonban nem szabad dilettánsnak lennie, mert különben csak kárt okoz. A tanácsadásnak számolnia kell azzal is, vajjon a tanácsolt munkakörben van-e elegendő elhelyezkedési lehetőség. Erősen kifogásolja, hogy a „tehetségválogatás” és támogatás csak a földműves és népi rétegekre terjed ki. Védelmébe veszi az ipari munkásságot és a magyar intelligenciát ebből a szempontból. Ezek utódai képességet, értéket és rátermettséget hordoznak magukban igen sokszor szinte öröklésszerűen, „a gyermekszobát sem pótolhatja néha a nevelőintézet.” A népi sarjadék, ha elszakad a maga körétől, épűgy, sőt jobban gyökérvesztetté lesz. Hartnacke és Wohlfahrt kutatásai alapján megállapítja, hogy szellemi pályára a legtöbb arravalóságot az intelligencia körébe tartozó gyermekeknél találhatunk, nem pedig a földművesgyermekeknél. Helyesen céloz tehát arra Noszlopi, hogy a diletantizmus e téren még károkat fog okozni.

A Szemle-részben *Várad* József részletesen foglalkozik Szekfű Gyula: Mi a magyar? szerkesztésében megjelent munkával „Magyarság-ismeret és nemzetnevelés” címen.

A folyóirat rendkívül értékes könyvismertetései közül elsőnek emeljük ki *Szőgi Endre* főiskolai tanárnak „A zenei képesség és tehetség elemzése” c. munkájáról szóló sorokat, amelyet végül az ismertető így fejez be: „minden során érzik, hogy kiváló szakember munkája.” Ugyancsak elismerő sorokkal ismerteti *Sáfrán Györgyi* volt gyakorló polg. isk. tanárnak: „*Zirzen Janka és az egységes magyar nőnevelés kezdete*” c. munkáját.

Végül Mester János ismerteti meleg szavakkal az elhunyt *Tóth Tihamér* és *Hanauer Árpád István* el nem felejthető munkálkodását „Két pedagógus magyar egyházfejedelm” címen.

Magyar Tanítóképző. A 7., 8. és 9. számban három szerző foglalkozik „A győri tanító(nő)képző-intézetek szerepével a város történetében.” A 8. szám röviden ismerteti a jelenlegi tanítóképzés négy útját Németországban. 1. 14 évet betöltött tanulók a középiskola négy osztálya után tanítóképzőkben tanul tovább 5 éven át. 2. 19—30 évesek 3 hónapos előkészítő tanfolyam után 2 éves gyakorlati segédtanítóképző tanfolyamot végeznek, utána 9 hónapos újabb tanfolyamot bezáró vizsgálatral lesznek rendes tanítók. 3. Katonai altiszteket képeznek át tanítókká. 4. Érettségizettek egyéves tanfolyama. Erre azonban igen kevés a jelentkező! Közli még a folyóirat az új fizetési illetményeket, családi pótlékot, kiküldetési és átköltözködési díjakat. A 9. számban „Emlékiratunk és anyagi ügyeink” a nagy és veszélyes problémára mutat rá: nem lesz lassankint tanár. Az anyagi ellátás ijesztő alacsonyága elriasztja az ifjúságot. Nivellálást kíván e téren a katonatiszti és bírói fizetések felé. A korpótlékok visszaállítását kívánja.

A 10. számban *Horváth B. Kristóf* ír „De la Salle reflexiói és azok pedagógiai jelentősége” címen. De la Salle a Keresztény Iskolatestvérek rendalapítója volt. Megalapította Franciaországban a modern elemi iskolát osztálytanítással és az anyanyelven. Felállította az első latin nélküli középiskolát (reáliskola). Az első javítóintézetnek is alkotója. „A reflexio egy elkerülendő hibának, egy megszerzendő erénynek, a keresztény felfogás szerinti rövid és egyszerű magyarázata”, mint De la Salle mondja *Iskolai Vezérfőnál* című művében. Először 5, majd kibővítve később 23 téma ismétlődött időnkint, más-más esemény elmondásával kapcsolatban. Az ismétlés a megőrzítés céljait szolgálta. Ezek a reflexiók mai nap is elmélyítik az er-